شناسایی و رتبه‌بندی آسیب‌های ساختاری در مؤسسات آموزش عالی غیرانتفاعی مازندران[1]

محسن مرزه حاجی آقایی*[2]

حمیدرضا آراسته[3]

بیژن عبدالهی[4]

حسن عباسیان[5]

تاریخ دریافت : ۱۴۰۱/۰۷/۰۷

تاریخ پذیرش : ۱۴۰۲/۰۷/۰۳

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر شناسایی و رتبه‌بندی آسیب‌های ساختار مؤسسات آموزش عالی غیرانتفاعی غیردولتی استان مازندران بود.

روش شناسی: در این پژوهش از روش آمیخته استفاده شد، در مرحله کیفی، داده‌ها با مصاحبه با مطلعین کلیدی جمع‌آوری شدند. با استفاده از این نتایج پرسشنامه محقق ساخته تهیه گردید. در مرحله کمی، روش کلی تحقیق، توصیفی و از نوع پیمایشی بود. روایی صوری و روایی محتوی پرسشنامه با بهره گیری از صاحب‌نظران و نخبگان تائید گردید. پایایی آن هم با محاسبه ضریب پایایی به روش کرونباخ ۰/۸۹۸ به دست آمد. پرسشنامه در میان جامعه آماری که هیئت‌مدیره اتحادیه مرکزی غیرانتفاعی کشور و دست‌اندرکاران غیرانتفاعی مازندران بودند توزیع گردید و ۱۰۰ پرسشنامه جمع آوری شد. در نهایت با استفاده از آمار توصیفی، استنباطی و نرم افزار SPSS داده‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته ها: با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی ٤٦ آسیب در سه بعد رسمیت، تمرکز و پیچیدگی شناسایی گردید. برای رتبه‌بندی آسیب‌ها از آزمون رتبه بندی فریدمن استفاده شد. مشخص گردید که مؤلفه مهجور بودن مؤسسات آموزش عالی غیرانتفاعی در ساختار وزارت علوم در رتبه اول و مؤلفه ضعف وجود دفتر مرکزی غیرانتفاعی غیردولتی در جهت حمایت از مؤسسات در رتبه آخر قرار دارد.

بحث و نتیجه گیری: با توجه به تعداد دانشجویان مؤسسات آموزش عالی غیرانتفاعی و کمک مؤثر این مؤسسات به آموزش عالی کشور باید توجه بیشتری به این بخش از آموزش عالی خصوصی صورت گیرد. نه آنکه این مؤسسات در ساختار وزارت علوم از نظر مهجوریت رتبه نخست را کسب نمایند. درعین‌حال پیشنهاد می‌شود با تغییر نگاه نسبت به آموزش عالی خصوصی از دستاوردهای این پژوهش که در همین راستا است استفاده گردد.

کلیدواژه ها: آموزش عالی خصوصی، اساسنامه، هیئت‌امنا، هیئت‌موسس، مهجوریت

[1] مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری در دانشگاه خوارزمی می باشد.

[2] دکتری مدیریت آموزش عالی، گروه مدیریت آموزشی، دانشکده مدیریت، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران ، (نویسنده مسئول) پست الکترونیکی: mohsenhajiaghaee@yahoo.com

[3] استاد مدیریت آموزش عالی، گروه مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناختی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران، پست الکترونیکی: arasteh@khu.ac.ir

[4] استاد، گروه مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناختی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران، پست الکترونیکی: biabdollahi@yahoo.com

[5] استادیار، گروه مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناختی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران، پست الکترونیکی: a_abbasianedu@yahoo.com

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.2008000.1402.15.1.6.4]

مقدمه

مؤسسات آموزش عالی غیرانتفاعی در ایران در حقیقت بخش خصوصی محسوب می‌گردند و نباید همان الگوها و مدل‌هایی را که در دانشگاه‌های دولتی درزمینه‌ی مختلف اعم از چشم‌اندازها و اهداف و مأموریت‌ها و استراتژی‌ها و خط‌مشی‌ها و تعیین محتوی و آیین‌نامه‌ها و مقررات آموزشی و امتحانات، آیین‌نامه‌های مربوط به نقل‌وانتقال دانشجو، آیین‌نامه‌های شورای انضباطی، آیین‌نامه‌های تعیین شهریه دانشجویی، ضوابط پذیرش دانشجو، مقررات مربوط به توسعه دوره‌ها و رشته‌های تحصیلی، مقررات و آیین‌نامه‌های استخدامی هیئت‌علمی و کارکنان، ضوابط جذب استاد و تشکیل هیئت‌های اجرایی جذب استاد، حقوق و مزایای هیئت‌علمی و کارکنان و ... استفاده می‌شود، استفاده کنند. گاهی این مؤسسات برای حل یک مسئله بسیار ساده آن‌قدر درگیر مقررات پیچیده می‌شوند که در نیمه‌راه از حرکت بازمی‌ایستند. هرچند در رابطه با مقررات آموزشی و امتحانات و صدور مدارج علمی و مدارک تحصیلی باید مثل دانشگاه‌های دولتی عمل نمایند اما با توجه به اینکه مؤسسات آموزش عالی باید با شهریه‌ای که دانشجویان می‌پردازند اداره شوند لاجرم باید چابک‌تر حرکت کنند و نباید آن‌قدر درگیر بوروکراسی شوند.

ارکان مؤسسه شامل هیئت مؤسس، هیئت‌امنا و رئیس مؤسسه و شورای مؤسسه با حساسیت خاصی مسائل مؤسسات را رصد نموده و نظارت می‌نمایند. باید اعتماد بیشتری به این مؤسسات بشود و استقلال بیشتری به آنان داده شود. متأسفانه در بسیاری موارد برای حل مسائل ساده باید از فرایند پیچیده بوروکراتیک عبور نمایند. (وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، سامانه هس[1]، ۱۳۹۶). ضوابط برای دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی کشور یکسان است. درحالی‌که طیف وسیعی از نیازهای محیطی متفاوت با اهداف مختلف وجود دارد، این سازمان‌ها ساختارهای متفاوتی ندارند و همگی از یک ساختار متمرکز پیروی می‌کنند و تمامی تصمیمات مهم در تهران گرفته می‌شود (آراسته، ۱۳۸۳). مسلماً چنین رفتاری با ماهیت مؤسسات خصوصی سازگاری ندارد.

در خصوص جذب دانشجو نیز همین‌طور است که حتماً باید از طریق سازمان سنجش و در زمان‌بندی اعلام‌شده از سوی این سازمان اقدام شود و خارج از آن به‌هیچ‌وجه نمی‌توان دانشجو جذب نمود. علاوه بر آن زمان و نحوه ثبت‌نام و شروع کلاس‌ها و محتوی و سرفصل‌های مربوط و تعداد جلسات برگزارشده و ارائه واحدهای جبرانی و پیش‌نیاز شدیداً تحت کنترل است. در کنار این مسائل توان مالی خانواده‌ها نیز در امر جذب دانشجو بسیار دخیل است و یکی از عوامل کاهش دانشجو هست (آهون منش، ۱۳۹۷). از این‌ها مشکل‌تر تشکیل کمیسیون‌های موارد خاص و شورای انضباطی است که برابر بخشنامه‌های وزارتی مؤسسات در بسیاری از موارد حق اقدام ندارند (آیین‌نامه شورای انضباطی وزارت علوم). این مسائل اختلال زیادی درروند و سرعت اقدامات ایجاد می‌کند. با این مشکلات ساختاری چگونه باید برخورد شود. آیا می‌توان درحالی‌که یک دانشگاه غیردولتی است با ضوابط و مقررات کاملاً دولتی آن را اداره نمود؟ در این صورت آیا سبب کاهش چابکی سازمانی نخواهد شد؟

مشکلات ساختاری دیگری که غیرانتفاعی‌ها با آن روبرو هستند شیوه اداره کردن این مؤسسات یعنی مسئله تمرکز و عدم تمرکز است. تصمیم سازی، تصمیم‌گیری و سلسله‌مراتب اداری آن‌چنان است که نمی‌توان باور کرد مؤسسات غیردولتی–غیرانتفاعی بخش خصوصی محسوب می‌گردند. ساختار آموزش عالی در ایران برگرفته از نظامی متمرکز است. ساختار متمرکز معمولاً برای یک محیط باثبات و ساده طراحی می‌شود و چنین ساختاری پاسخگوی محیط پیچیده نخواهد بود (آراسته، ۱۳۸۳). با توجه به وجود تغییرات فراوان در ساختار اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی ایران وجود یک ساختار متمرکز برای همه دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی به‌هیچ‌وجه پسندیده نیست. به همین دلیل است که مشاهده می‌شود در همه تصمیمات اساسی و بخش عمده‌ای از تصمیمات ساده باید از وزارت علوم کسب نظر شود. مثلاً اگر مؤسسات بخواهند زمین جدیدی خریداری نمایند و ساختمان‌ها و فضاهای آموزشی جدید احداث نمایند باید از وزارت علوم کسب نظر نمایند (وزارت علوم ماده ۲۳ اساسنامه‌ی مؤسسات غیرانتفاعی). باید این پیچیدگی‌ها را مرتفع نمود و به دانشگاه‌های غیرانتفاعی استقلال عمل داد. درعین‌حال عملکرد آن‌ها را رصد نمود و ارزشیابی کرد.

پیچیدگی ساختاری هم از مواردی است که باید بدان پرداخته شود. یکی از آن موارد شرایطی است که برای انتخاب و انتصاب مدیران دانشگاه‌ها وجود دارد. تمام شرایط و ضوابط همان است که در آیین‌نامه جامع مدیریت برای دانشگاه‌های دولتی وجود دارد (وزارت علوم آیین‌نامه‌ی جامع مدیریت، ۱۳۹۲). همان‌طور که برای یک دانشگاه دولتی یک استادیار با پنج سال سابقه اجرایی و عضو هیئت‌علمی

[1] Hes

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.2008000.1402.15.1.6.4]

تمام‌وقت لازم است، برای غیرانتفاعی هم همان شرایط باید اعمال شود و حتماً باید فرد معین‌شده به تائید وزارت متبوع و جناب آقای وزیر برسد. آیا این اقدامات سبب کندی امور نمی‌گردد؟ چنین ضوابطی باعث می‌شود که قریب به‌اتفاق مؤسسات غیرانتفاعی دارای رئیس قانونی موردنظر وزارت علوم نباشند. آیا عدم اعتماد به هیئت مؤسس و هیئت‌امنا که یک عضوش نماینده وزیر است بخش خصوصی را دچار چالش نمی‌کند؟

گسترش سریع خصوصی‌سازی در سیستم‌های آموزش عالی جهان و تنوع رو به رشد اشکال و شیوه‌های آن، مجموعه‌ای از سؤالات پیچیده را برای محققان، متخصصان و سیاست‌گذاران درزمینهٔ آموزش فراهم می‌کند. آیا دولت یا سایر مقامات آموزشی باید در تنظیم فرایندهای خصوصی دخیل باشند؟ اگر چنین است تا چه میزان این مشارکت موجه است؟ آیا دولت خصوصی‌سازی را در آموزش عالی تشویق یا تضعیف می‌کند؟ آیا باید برخی از اشکال خصوصی‌سازی را پشتیبانی و توسعه دیگران را محدود کند (هولزهاکر[1] و همکاران ۲۰۰۹)؟ این موضوع بیانگر آن است که در بعضی از کشورهای جهان مشکلات ساختاری مشابه آموزش عالی خصوصی ایران وجود دارد.

با این توضیحات هدف این مطالعه شناسایی آسیب‌های ساختاری مؤسسات آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی مازندران و رتبه‌بندی آن‌ها بوده است برای رسیدن به این هدف دو سؤال مطرح گردید:

سؤال ۱: آسیب‌های ساختاری مؤسسات آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی مازندران کدام‌اند؟

سؤال ۲: حادترین آسیب ساختاری مؤسسات آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی کدام است؟

تا معلوم گردد اولاً آسیب‌ها کدام‌اند و ثانیاً حادترین آن‌ها کدام است.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

سه ویژگی برای آسیب‌شناسی توسط مایکل برودیر (۲۰۰۸) مطرح گردیده است: ۱-آسیب‌شناسی ظرفیت سازمان را برای تغییر در فرهنگ‌سازمانی افزایش می‌دهد. ۲-آسیب‌شناسی فرصت مناسبی برای کسب بینش جدید از جنبه‌های مختلف کارها در سطح سازمان فراهم می‌کند. ۳-با آسیب‌شناسی از تعهد سازمان به بهبود دائمی، اطمینان حاصل می‌شود. برای مطالعه آسیب‌شناسی الگوهای مختلفی وجود دارد که در این بررسی از الگو سه‌شاخگی (قریشی، ۱۳۹۵: ٦۳) جهت بیان شکل روابط فی‌مابین عوامل سه‌گانه رسمیت، تمرکز، پیچیدگی استفاده شده است.

برای ساختار نیز تعاریف متعددی شده است از جمله ساختار[2] الگویی برای ارتباطات و هماهنگی است که منابع انسانی، فناوری، وظایف و به‌طورکلی عناصر محیطی سازمانی را برای رسیدن به اهداف آن به یکدیگر مرتبط می‌سازد (آراسته، ۱۳۸۳: ٥٧٦). مینتزبرگ و همکاران[3] الگوی مناسب برای دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات علمی و پژوهشی را دیوان‌سالاری حرفه‌ای می‌دانند (مینتزبرگ و همکاران، ۱۹۹۹: ۱۰۱).

به عقیده هچ[4] (۱۳۹٤) رسمیت به حدی که قواعد، مقررات، خط‌مشی‌ها و رویه‌های روشن بر فعالیت‌های سازمانی حکم‌فرما هستند، اطلاق می‌شود. تمرکز پاسخ به سؤال در چه سطحی در سازمان تصمیم‌گیری می‌شود؟ را نشان می‌دهد. پیچیدگی، درجه‌ای از تخصصی کردن افراد برحسب تخصص شغلی در داخل سازمان است و می‌تواند با تعداد مکان‌هایی که کار در آن انجام می‌شود یا تعداد مشاغلی که انجام می‌شود و تعداد سلسله‌مراتبی که وظایف مختلف را انجام می‌دهند تعریف و اندازه‌گیری شود.

با مطالعه همه نقطه‌نظرت و منابع داخلی و خارجی پیرامون ساختار سازمانی که بعضاً مذکور افتاد و صاحب‌نظرانی چون قریشی (۱۳۹۷)، رضاییان و همکاران (۱۳۹٦)، جمشیدی (۱۳۸٦)، رؤیایی و مظفر (۱۳۸٦)، آقا بابایی و رحیمی (۱۳۹٥) و یاراحمدی (۱۳۹٤)، ابعاد یا عناصر ساختار سازمانی را سه بعد رسمیت، تمرکز و پیچیدگی می‌دانند.

[1] Holzhacker
[2] Structure
[3] Mintzberg et al.
[4] Hatch

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1402.15.1.6.4]

جدول (۱) ابعاد ساختار سازمانی (قریشی، ۱۳۹۵)

ردیف	مؤلفه‌های اصلی	مؤلفه‌های فرعی
۱	رسمیت	۱-نادیده گرفتن قوانین و مقررات موجود آموزش عالی ۲-ضعف در اجرایی کردن قوانین و مقررات ۳-نداشتن چشم‌انداز و برنامه راهبردی ٤-نداشتن زیرساخت‌های مناسب و...
۲	تمرکز	۱-عدم تفویض اختیار و وجود تصمیم‌گیری از بالا به پایین ۲-عدم استقلال در زمینه‌های مختلف مثل خرید زمین و احداث بنا ۳-تأمین و جذب هیئت‌علمی ٤-سیاست‌گذاری ٥-عدم استقلال در توسعه و جذب دانشجو و...
۳	پیچیدگی	۱-سلسله‌مراتب و وجود کاغذبازی ۲-پیچیدگی افقی، عمودی و جغرافیایی ۳-عدم تعامل پردیس‌های دانشگاهی و دانشگاه مادر و...

کیخا و همکاران (۱٤۰۱) به شناسایی موانع و راهکارهای سازوکارهای تأمین و تخصیص منابع مالی درون دانشکده‌ای می‌پردازد و مواردی نظیر ضعف در جذب منابع مالی شهریه‌ای، گسست دانشگاه و صنعت وعدم مشارکت دانشگاهیان در جذب منابع مالی را از موانع تأمین مالی درون دانشکده‌ای می‌دانند. رضاییان و توکل (۱۳۹۸) به بررسی آثار فعالیت‌های دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی غیرانتفاعی در ایران پرداخته و کاهش تصدی‌گری و هزینه دولت و ایجاد شغل برای اعضاء هیئت‌علمی را از نتایج آن می‌داند. عزیزی و همکاران (۱٤۰۰) به آسیب‌شناسی خصوصی‌سازی آموزش عالی ایران می‌پردازند و موارد زیر را پیشنهاد می‌کنند: بازنگری در مقررات و ضوابط جاری وزارت علوم، حمایت از بورسیه شدن مربیان دانشگاه‌ها و مؤسسات غیرانتفاعی، افزایش اختیارات هیئت مؤسس و هیئت‌امنا جهت تسهیل در تصمیم‌گیری. پاشا شریفی و همکاران (۱۳۹۹) به شناسایی و بررسی مؤلفه‌های دخیل در ارتقای کیفیت یادگیری در دانشگاه‌ها اشاره می‌کنند و عواملی نظیر وجود فضای مشارکتی برای فراگیری، وجود بسترهای مناسب تعاملی، استفاده از ابزارهای کمک‌آموزشی مناسب و عوامل ساختاری و مدیریتی را جزء این مؤلفه‌ها می‌دانند. مالک پور و همکاران (۱۳۹۹) در خصوص راهکارهای بهبود ارتباط صنایع و دانشگاه‌ها سخن به میان می‌آورند و مواردی چون تغییر در شرایط محیطی، ارتقاء دانشگاهی، ارتقاء شایستگی‌ها، ایجاد ساختار حمایتی، فرهنگ‌سازی و تغییرات مدیریتی و بسترسازی را جزء راهکارهای بهبود ارتباط صنایع و دانشگاه‌ها می‌دانند. ذاکر صالحی (۱۳۹۸) پیرامون چالش‌های پیش رو مؤسسه‌های آموزش عالی خصوصی و غیردولتی- غیرانتفاعی بیان داشت این مؤسسات اخلاق شهروندی را تقویت، کیفیت زندگی و پرستیژ اجتماعی را ارتقا داده و علاوه بر آن تحمل اجتماعی را بالا می‌برند.

صالحی و حکمت پور (۱۳۹۵) چالش‌های عمده بر سر راه توسعه آموزش عالی در قرن بیستم را سبب گرایش به خصوصی‌سازی آموزش عالی در کشورهای درحال‌توسعه می‌داند. فرهادی (۱۳۹۵) وزیر علوم وقت کشور، در سخنرانی خود به ٤ چالش از جمله پهناور شدن نظام آموزش عالی در یک نظام بسته بدون التزام بخشی لازم اشاره می‌کند. جمشیدی (۱۳۹۳) در مقاله‌ای یکی از علت‌های توسعه کمی آموزش عالی خصوصی را ناتوانی یا ضعف تمایل دولت در پاسخگویی به تقاضای فزاینده برای آموزش عالی می‌داند. ایزدی و کریمی (۱۳۹۲) در مقاله‌ای اشاره دارند درصورتی‌که این مؤسسه‌ها (غیرانتفاعی) در راستای سیاست‌ها و خط‌مشی‌های توسعه و آمایش آموزش عالی باشند، نقش بی‌بدیلی در اصلاح ساختار، وضعیت اشتغال، رشد علمی، اقتصادی و تحقیقاتی خواهند داشت.

صالحی عمران و همکاران (۱۳۹۰) نیز در مقاله‌ای به علل و انگیزه‌های پیدایش غیرانتفاعی‌ها اشاره می‌کند و فشارهای اجتماعی، نیازهای حرفه‌ای و اقتصادی جامعه و نابرابری بین عرضه و تقاضای آموزش عالی را از عوامل آن می‌دانند. فراست خواه (۱۳۸۹) در مصاحبه‌ای با توجه به نقطه نظرات کلارک، اداره و مدیریت دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی را به سه دسته تقسیم می‌کند: ۱-دولتی ۲-بازار ۳-خودگردانی. حالت سوم که مناسب‌تر هم هست، حکمرانی خود دانشگاه است. ما باید به دنبال کاهش تصدی‌گری دولت و کاهش اختیارات و دخالت‌های آن باشیم. مهرعلی‌زاده (۱۳۷۳) در پژوهش خود اعتقاد دارد خصوصی‌سازی در آموزش عالی پدیده جدیدی نیست. در بسیاری از کشورهای جهان، بخش خصوصی به‌صورت محدود یا مبسوط، نقش‌هایی را بر عهده دارد. خصوصاً در دنیای امروز به‌عنوان یک استراتژی سیاسی برای توسعه، اهمیت بیشتری پیدا کرده است. آراسته (۱۳۸۳) در مقاله‌ای با عنوان ساختار آموزش عالی ایران، آن را برگرفته از نظامی متمرکز دانسته است. ساختار متمرکز معمولاً برای یک محیط باثبات و ساده طراحی می‌شود و چنین ساختاری پاسخگوی محیط پیچیده نخواهد بود.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.2008000.1402.15.1.6.4]

گولوآ[1] و همکاران (۲۰۲۰) به مطالعه مکانیسم‌های مدیریت مؤسسات آموزش عالی خصوصی و دولتی پرداختند در این پژوهش در مورد خصوصیات مدیریت در دانشگاه‌های خصوصی و دولتی، نقاط ضعف و قوت آن‌ها، فرصت‌ها و تهدیدات و چالش‌های مدیریتی وزیر ساختی بحث شده است. الجونسی[2] (۲۰۲۰) به بررسی تعیین میزان اجرای کنترل داخلی و تعیین تأثیر کنترل داخلی بر حاکمیت خوب دانشگاه در مؤسسات آموزش عالی خصوصی پرداخته است نتایج بررسی نشان داد که استفاده از کنترل داخلی اگر در سطح خوبی انجام شود تأثیر معنی‌داری بر حکمرانی دانشگاه دارد. کاسرادزه[3] و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی به بررسی تأثیر سیاست بودجه موجود بر سیستم آموزش عالی گرجستان پرداختند ساختار و پویایی بودجه آموزش عالی و چالش‌های آن موردمطالعه قرار گرفت و توصیه‌های لازم برای غلبه بر چالش‌های فعلی و بهبود سیاست مدیریت مالی مؤسسات به عمل آمد. مارگینسون[4] (a،۳۳۷-۲۰۱۸:۳۲۲) بیان می‌دارد تفکیک بین بخش‌های عمومی و خصوصی در حوزه آموزش عالی، بسیار حائز اهمیت است. اتفاق‌نظری راجع به واژه «عمومی» وجود ندارد او می‌گوید از نظر سیاسی، واژه «عمومی» اغلب به معنای مالکیت یا کنترل دولتی است. آنگوم[5] (۲۰۱۵) معتقد است آموزش عالی خصوصی در بسیاری از کشورها نظیر هندوستان، به‌سرعت در حال رشد بوده و انواع آن در سطح ملی وجود دارد. گونزالس و پدراجا[6] (۲۰۱۵) اشاره دارند یک حد و مرزی برای خصوصی‌سازی وجود دارد و کشورهایی که با سرعت بیشتری به خصوصی‌سازی نظام آموزش عالی پرداخته‌اند، نظیر آمریکا، اکنون به این حدومرز نزدیک شده‌اند.

روش پژوهش

روش آمیخته و از نوع کاربردی برای این پژوهش انتخاب شد. در مرحله کیفی ابتدا جامعه آماری بر اساس نمونه‌گیری هدفمند در دسترس و مبتنی بر معیار، از میان کسانی که حداقل سه شاخص از شاخص‌های ۱-عضویت در هیئت مؤسس ۲-عضویت در هیئت‌امنا ۳- رئیس ٤- معاون ٥-نماینده وزیر ٦- شاغل فعلی در مؤسسه ۷- حداقل مدرک فوق‌لیسانس (مربی) را داشتند انتخاب و مصاحبه تا اشباع اطلاعاتی ادامه یافت. وقتی‌که تعداد مصاحبه‌شوندگان به ۹ نفر رسید، اشباع اطلاعاتی صورت گرفت و مصاحبه خاتمه یافت. مصاحبه‌شوندگان پس از ارائه سوابق تجربی خود، نظرشان را در مورد آسیب‌های ساختاری مطرح کردند. مصاحبه‌شوندگان در مصاحبه اجازه داشتند هرچه که به نظرشان می‌رسد آزادانه مطرح کنند. در حقیقت یک نوع مصاحبه عمیق، باز پاسخ و نیمه ساختارمند انجام گردید. پس از انجام مصاحبه نسبت به پیاده کردن مضمون‌ها اقدام گردید و به رشته تحریر درآمد. در این قسمت از روش تحلیل مضمون استفاده گردید.

همچنین بر اساس معیارهای ارائه‌شده توسط کرسول و میلر (۲۰۰۰) برای حصول اطمینان از روایی پژوهش، اقدامات زیر انجام شد.

تطبیق توسط مصاحبه‌شوندگان: تعداد سه نفر از مصاحبه‌شوندگان به‌طور مرتب یا متناوب نتایج اولیه را موردمطالعه و بررسی قرار دادند و تذکرات لازم را ارائه نمودند.

بررسی همکار: سه نفر از اعضای هیئت مؤسس و دو نفر از اعضای هیئت‌امنا مؤسسه غیرانتفاعی نتایج حاصل از مصاحبه و شیوه کدگذاری را موردبررسی و ارزیابی قرار دادند.

برای محاسبه پایایی آزمون با توجه به روش‌های مختلفی که در تحقیقات کیفی وجود دارد از روش پایایی باز آزمون (شاخص ثابت) استفاده شده است (بوون و بوون، ۲۰۰۸، به نقل از خواستار، ۱۳۸۸). بر این اساس از بین کل مصاحبه ها، سه مصاحبه به‌صورت تصادفی ساده انتخاب و مجدداً بافاصله زمانی مناسب، کدگذاری شد. سپس کدهای مشخص‌شده در دو فاصله زمانی مذکور با یکدیگر مقایسه شدند که با توجه به تعداد توافقات و عدم توافقات در دو مرحله کدگذاری، شاخص ثابت با استفاده از فرمول زیر محاسبه شد:

۱۰۰*(تعداد کل کدها/تعداد توافقات*۲)=درصد پایایی

[1] Gulua
[2] *El Junusi*
[3] Kasradze
[4] Simon Marginson
[5] Angom
[6] Gonzales, Pedraja

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1402.15.1.6.4]

جدول شماره (۲) محاسبه ضریب پایایی (شاخص ثابت)

ردیف	کد مصاحبه‌شونده	تعداد کل کدها	تعداد توافق	تعداد عدم توافق	پایایی باز آزمون (درصد)
۱	۳	۷۰=۴۰+۳۰	۳٤	٦	۹٦
۲	٤	٤۰=۲۱+۱۹	۱۹	۲	۹۵
۳	۹	۵۱=۲۳+۲۸	۲۰	۳	۷۸
		۱٦۱	۷۳	۱۱	۸۹

با توجه به جدول ضرایب، پایایی محاسبه‌شده ۸۹ هست که قابل‌قبول است.

جدول شماره (۳) مشخصات شرکت‌کنندگان در مصاحبه

کد فرد	سن	رشته تحصیلی	مرتبه علمی	سابقه	سمت	محل خدمت
۱	۳۷	تحقیقات آموزشی	مربی	۱۰	معاون آموزشی	مؤسسه شفق
۲	۵۵	فیزیولوژی ورزشی	دانشیار	۲۵	عضو هیئت مؤسس/رئیس	دانشگاه مازندران/شفق
۳	٥٤	زبان انگلیسی	دانشیار	۲٦	عضو هیئت مؤسس/عضو هیئت‌امنا	دانشگاه تربیت مدرس/خزر
٤	٦٥	جغرافیا	استادیار	۱۲	معاون آموزشی	طبرستان
٥	۵۲	ریاضی	استاد	۲۵	عضو هیئت مؤسس	شهید بهشتی/شفق
٦	۵۰	شیمی	استاد	۲٦	عضو هیئت مؤسس/عضو هیئت‌امنا	دانشگاه مازندران/شفق
۷	۵۲	فیزیک نجوم	دانشیار	۲٤	عضو هیئت مؤسس/عضو هیئت‌امنا	دانشگاه مازندران/پارسا
۸	٦۳	اقتصاد	دانشیار	۳۰	عضو هیئت مؤسس/عضو هیئت‌امنا	دانشگاه مازندران/پارسا
۹	٤۸	دامپزشکی	استادیار	۱۱	سرپرست/ عضو هیئت مؤسس	رودکی

در بخش کمی از روش پیمایشی استفاده شد. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه محقق ساخته‌ای بود که در مرحله کیفی همین پژوهش به دست آمد و روایی صوری و محتوی آن مورد تائید متخصصان قرار گرفت. جامعه آماری این تحقیق شامل رئیسان یا سرپرستان، اعضا هیئت مؤسس، هیئت‌امنا و معاونان آموزشی مؤسسات غیرانتفاعی مازندران و اتحادیه مرکزی بود. نظر به اینکه احتمال داده می‌شد به دلیل پراکندگی مؤسسات در شرق، غرب و نقاط مختلف مازندران از یک‌سو و از سویی دیگر اشتغال و سکونت بعضی از اعضای مذکور در نقاط مختلف کشور نتوانند پرسشنامه را تکمیل نمایند، برای همه مؤسسات پرسشنامه ارسال گردید؛ بنابراین حجم نمونه همان جامعه آماری تحقیق یا تمامی مؤسسات غیرانتفاعی مازندران و اتحادیه مرکزی بوده است. برای تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و استنباطی و نرم‌افزار SPSS استفاده شد. برای تجزیه‌وتحلیل داده‌ها از تحلیل عاملی اکتشافی و آزمون فریدمن استفاده گردید.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.2008000.1402.15.1.6.4]

پایایی آزمون در بخش کمی (پرسشنامه)

پایایی به‌دقت، اعتمادپذیری، ثبات و تکرارپذیری نتایج آزمون اشاره می‌کند (سیف، علی‌اکبر، ۱۳۸٦: ٤٤٨). به‌منظور تعیین پایایی داده‌های این تحقیق از روش آلفای کرون باخ استفاده گردید. در این تحقیق پاسخ‌دهنده‌ها به ٤٦ سؤال در طیف‌های ۵ ارزشی از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم جواب دادند که هیچ‌یک از گزینه‌ها الزاماً درست یا غلط محسوب نمی‌شود. از این فرمول می‌توان استفاده کرد. بر اساس فرمول زیر ضریب پایایی محاسبه شد (سیف، علی‌اکبر، ۱۳۸٦: ٤٥٧) که ۰/۸۹۸ به دست آمد و چون بین صفر و یک است آزمون دارای پایایی است.

$$ra = \frac{j}{j-1}\left(1 - \frac{\sum \sigma_j^2}{\sigma^2}\right)$$

یافته‌های پژوهش

مرحله کیفی

مهم‌ترین دستاورد مرحله کیفی ساخت پرسشنامه محقق ساخته بود.

بخش کمی

سؤال اول: آسیب‌های ساختاری مؤسسات آموزش عالی غیرانتفاعی مازندران کدام‌اند؟

همان‌طور که بیان شد هدف اصلی پژوهش شناسایی آسیب‌های ساختار مؤسسات آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی مازندران بوده است که این امر با توزیع پرسشنامه در میان جامعه آماری و تحلیل عاملی اکتشافی داده‌ها تحقق پیدا کرد. پاسخ‌های جامعه آماری به ٤٦ پرسش با رعایت موازین مربوط تحلیل عاملی گردید. سه بعد اصلی یعنی رسمیت، تمرکز و پیچیدگی، شناسایی و نام‌گذاری شد. مؤلفه‌ها با بار عاملی مربوط به هر بعد در جدول زیر گزارش شده است:

جدول شماره (٤) آسیب‌های ساختار مؤسسات آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی مازندران (پس از تحلیل عاملی اکتشافی)

ردیف	فراوانی	عامل (بعد)	آسیب‌ها (مؤلفه‌ها)	بار عاملی	t	میانگین جامعه	میانگین
۱	۱٤	رسمیت	وجود قوانین و مقررات دست و پاگیر (بوروکراسی) در زمینه‌های مختلف آموزشی	۰/٦۵۰	۵/٦۵۰	۳	۳/٦٤۰۰
۲			وجود قوانین و مقررات دست و پاگیر (بوروکراسی) در زمینه‌های مختلف پژوهشی	۰/٤۹۸	۱/۰٦٤	۳	۳/۱۱۰۰
۳			وجود قوانین و مقررات دست و پاگیر در زمینه‌های مختلف دانشجویی	۰/٦۵۰	٤/٦۷۰	۳	۳/٤۹۰۰
٤			ضعف در خلاقیت و نوآوری	۰/٤۳٦	٦/۵٤۳	۳	۳/۷۱۰۰
۵			وجود اتحادیه غیرانتفاعی‌های کشور	۰/۳۸۳	۲/۳۹٦	۳	۳/۲۷۰۰
٦			وجود کمیسیون‌های مختلف تصمیم گیر نظیر کمیسیون موارد خاص	۰/٦٤۰	٤/٦۵۵	۳	۳/٤۷۰۰
۷			ضعف تعامل بین دانشگاه منتخب (دانشگاه مازندران) و مؤسسات غیرانتفاعی مازندران	۰/٤۹۳	٦/۲۱۳	۳	۳/٦٤۰۰
۸			ضعف بهره‌گیری از فناوری مناسب در مؤسسات غیرانتفاعی	۰/٦۵۰	۵/۱۰۰	۳	۳/۵۳۰۰

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1402.15.1.6.4]

۹			ضعف شناخت و به‌کارگیری روش‌های آموزشی خلاقانه	۰/٦٨٣	۷/۷۵۱	۳	۳/۷۷۰۰
۱۰			دخالت و نقش هیئت مؤسس در مدیریت مؤسسات غیرانتفاعی	۰/۷۲۰	٤/۱٦٤	۳	۳/٤٦۰۰
۱۱			دخالت و نقش هیئت‌امنا در مدیریت مؤسسات غیرانتفاعی	۰/٦۳۳	۲/۳۸۵	۳	۳/۲۵۰۰
۱۲			ضعف آموزش کارکنان مؤسسات توسط مراجع ذیصلاح	۰/٦٦۱	۵/۳٤۷	۳	۳/۵۷۰۰
۱۳			ضعف چابکی سازمانی مؤسسات غیرانتفاعی (برای مثال، ضعف تصمیم‌گیری و واکنش سریع به عوامل محیطی)	۰/۵۸۸	٦/۹۵۷	۳	۳/٦۹۰۰
۱٤			وجود هیئت‌علمی پاره‌وقت و حق‌التدریسی	۰/٦۲۷	۳/٤۳۰	۳	۳/۳٦۰۰
۱۵	۱۳	تمرکز	نداشتن استقلال در جذب استاد	۰/۷۸٤	۳/۰۷۱	۳	۳/۳۸۰۰
۱٦			نداشتن استقلال در تعیین حقوق و مزایای استاد	۰/۷۱۸	۲/۳۰٦	۳	۳/۲۷۰۰
۱۷			نداشتن استقلال در جذب دانشجو	۰/٦۹۵	۷/۸۹٦	۳	۳/۸۹۰۰
۱۸			نداشتن استقلال در تعیین و دریافت شهریه	۰/٦۹۱	٤/۰۰۱	۳	۳/٤٦۰۰
۱۹			نداشتن استقلال در زمینه‌های توسعه دوره‌ها و رشته‌ها	۰/٦٦٤	۹/۱۰۰	۳	۳/۹٤۰۰
۲۰			نداشتن استقلال در زمینه‌های توسعه فضای آموزشی و ورزشی	۰/۵۸۵	۰/۷۷۹	۳	۳/۰۹۰۰
۲۱			نداشتن اختیارات لازم اجرایی در زمینه‌های مختلف	۰/۵٤٤	۵/۰۱٤	۳	۳/۵٤۰۰
۲۲			جایگاه ضعیف خصوصی‌سازی آموزش عالی در دیدگاه مسئولان وزارت علوم باوجود اصل ٤٤ قانون	۰/٦۱۳	۱۲/۵۲۲	۳	٤/۱۱۰۰
۲۳			ضعف تفویض اختیار و استقلال لازم و کافی در انتصاب رئیسان مؤسسات غیرانتفاعی	۰/٦۳۱	٤/۱٤٤	۳	۳/٤۵۰۰
۲٤			وجود سلسله‌مراتب اداری طولانی در وزارت علوم	۰/٤۳٦	۱٤/۹۲۸	۳	٤/۱۵۰۰
۲۵			اشکالات موجود در اساسنامه این مؤسسات علی‌رغم تغییرات جدید	۰/٦٤۵	۹/۹٤۹	۳	۳/۹۳۰۰
۲٦			وجود قوانین و مقررات دست و پاگیر در زمینه‌های مختلف اداری	٤۹۷ /.	۷/٤٦۲	۳	۳/۷۲۰۰
۲۷			وجود قوانین و مقررات دست و پاگیر در زمینه‌های مختلف مالی	٤٦۷ /.	٦/٤۲۱	۳	۳/٦۳۰۰
۲۸	۱۹	پیچیدگی	وجود الگوهای مدیریتی تصدی گرایانه و غیر مشارکتی	۰/۷۹٤	۵/۱٦۸	۳	۳/٤۹۰۰
۲۹			وجود مدیریت ناکارآمد در مؤسسات غیرانتفاعی ناشی از مدیریت سنتی حاکم بر	۰/۷۲۵	۳/۳۰۹	۳	۳/۳۵۰۰

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1402.15.1.6.4]

			آموزش عالی کشور				
۳۰			شرایط نامناسب مالی در بعضی از مؤسسات غیرانتفاعی	۰/۷۰٤	۱/۷٤٥	۳	۳/۱۹۰۰
۳۱			توسعه بی‌رویه غیرانتفاعی‌ها در کشور خصوصاً در مازندران	۰/٦۷۷	۲/٥۲۲	۳	۳/۲٦۰۰
۳۲			ضعف در اجرایی کردن قوانین و مقررات	۰/٦۳٥	٤/۹۹۱	۳	۳/٥٦۰۰
۳۳			وجود روابط به‌جای ضوابط در توسعه دوره‌ها و رشته‌های غیرانتفاعی‌ها	۰/٥۱۲	۸/۹٥۲	۳	۳/۹٦۰۰
۳٤			ضعف ارتباط با صنعت و جامعه	۰/٤۹۱	۱٤/٥۱٦	۳	٤/۲٤۰۰
۳٥			ضعف شفافیت مالی در بعضی از مؤسسات غیرانتفاعی	۰/٤٥۳	٦/٤٤۷	۳	۳/٦۹۰۰
۳٦			ضعف وجود وحدت رویه در مؤسسات غیرانتفاعی	۰/٤۲۹	۱٤/۰٥٥	۳	٤/۱٦۰۰
۳۸			ضعف در تجهیزات آموزشی، آزمایشگاهی و کارگاهی	۰/۷۹۳	٦/۷۳۳	۳	۳/۷۰۰۰
۳۹			ضعف در زیرساخت‌هایی نظیر فضای آموزشی ملکی	۰/۷٤۲	٦/٦٤۷	۳	۳/۷۲۰۰
٤۰			ضعف وجود نیروی انسانی کارآمد و آموزش‌دیده	۰/٥۹٦	۳/۱٤۲	۳	۳/۳۷۰۰
٤۱			نداشتن چشم‌انداز و برنامه‌های راهبردی مناسب	۰/٥۲۲	۱۰/۲۰۲	۳	٤/۰۳۰۰
٤۲			ضعف وجود هیئت‌علمی تمام‌وقت در همه رشته‌ها مطابق ضوابط وزارت علوم	۰/٤۷۷	۷/۲٤۷	۳	۳/۸۲۰۰
٤۳			ضعف نظارت مناسب بر عملکرد مؤسسات غیرانتفاعی از سوی دانشگاه منتخب	۰/۳۸٤	٦/۲۸۰	۳	۳/۷۰۰۰
٤٤			نظارت نامناسب وزارت علوم بر عملکرد مؤسسات غیرانتفاعی	۰/۳۸۷	۸/٤۲۹	۳	۳/۹۳۰۰
٤٥			مهجور ماندن مؤسسات آموزش عالی غیرانتفاعی در ساختار وزارت علوم	۰/۷۰۹	۱۸/۲۱۳	۳	٤/٤٥۰۰
٤٦			ضعف وجود دفتر مرکزی مؤسسات غیرانتفاعی جهت حمایت از این مؤسسات	۰/۳۳۹	۱۱/۳۰۷	۳	٤/۰۱۰۰

جدول فوق آسیب‌های ساختار مؤسسات آموزش عالی غیردولتی-غیرانتفاعی مازندران را در ابعاد مختلف نشان می‌دهد.

پرسش دوم: حادترین آسیب ساختار مؤسسات آموزش عالی غیرانتفاعی مازندران کدام است؟

برای شناسایی نامناسب‌ترین و حادترین آسیب‌های ساختاری می‌بایست مؤلفه‌های موردبررسی، با استفاده از آزمون فریدمن رتبه‌بندی گردد. نتایج حاصل از اجرای آزمون در دو جدول ۵ و ٦ ارائه‌شده است.

جدول (۵) آزمون مجذور کا مؤلفه‌های آسیب‌شناسی مؤسسات آموزش عالی غیردولتی- غیرانتفاعی استان مازندران

مجذور کا	درجه آزادی	سطح معناداری
٤۷۰/۲۱۸	٤٥	۰/۰۰۰

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1402.15.1.6.4]

با توجه به معناداری آزمون مجذور کا می‌توان گفت که بین مؤلفه‌های موردمطالعه ازلحاظ آماری تفاوت معنادار وجود دارد.

جدول شماره (٦) رتبه‌بندی مؤلفه‌های آسیب‌شناسی مؤسسات آموزش عالی غیردولتی- غیرانتفاعی استان مازندران

ردیف	مؤلفه	میانگین رتبه
۱	مهجور ماندن مؤسسات آموزش عالی غیرانتفاعی در ساختار وزارت علوم	۳۳/٤۰
۲	ضعف ارتباط این مؤسسات با صنعت و جامعه	۳۰/۹۱
۳	وجود سلسله‌مراتب اداری طولانی (پیچیدگی عمودی) در وزارت علوم	۲۹/۷۰
٤	ضعف وجود وحدت رویه در مؤسسات غیرانتفاعی	۲۹/٦۹
٥	تضعیف جایگاه خصوصی‌سازی آموزش عالی در دیدگاه مسئولان وزارت علوم	۲۸/۹۰
٦	نداشتن چشم‌انداز و برنامه‌های راهبردی	۲۸/٤۹
۷	شرایط نامناسب مالی در بعضی از مؤسسات غیرانتفاعی	۲۷/۹٥
۸	ضعف تناسب هزینه-فایده در بسیاری از مؤسسات غیرانتفاعی	۲۷/٥۰
۹	وجود روابط به‌جای ضوابط در توسعه دوره‌ها و رشته‌ها	۲۷/٤۹
۱۰	نداشتن استقلال در زمینه‌های توسعه دوره و رشته	۲۷/٤٤
۱۱	نداشتن استقلال در جذب دانشجو	۲۷/۲۱
۱۲	نظارت نامناسب بر عملکرد مؤسسات غیرانتفاعی از سوی وزارت علوم	۲٦/۸۸
۱۳	اشکالات موجود در اساسنامه این مؤسسات علی‌رغم تغییرات جدید	۲٦/٦۹
۱٤	ضعف وجود هیئت‌علمی تمام‌وقت در همه رشته‌ها مطابق ضوابط وزارت علوم	۲٥/۹۷
۱٥	ضعف شناخت و به‌کارگیری روش‌های آموزشی خلاقانه	۲٥/۳٥
۱٦	ضعف وجود خلاقیت و نوآوری	۲٤/٤٥
۱۷	ضعف وجود زیرساخت‌هایی نظیر فضای آموزشی ملکی	۲٤/۲۳
۱۸	وجود قوانین و مقررات دست و پاگیر (بوروکراسی) در زمینه‌های مختلف اداری	۲٤/۰۸
۱۹	ضعف چابکی سازمانی مؤسسات غیرانتفاعی (عدم تصمیم‌گیری و واکنش سریع به عوامل محیطی)	۲۳/۹٥
۲۰	ضعف نظارت مناسب بر عملکرد مؤسسات غیرانتفاعی از سوی دانشگاه منتخب	۲۳/۸٥
۲۱	وجود قوانین و مقررات دست و پاگیر (بوروکراسی) در زمینه‌های مختلف آموزشی	۲۳/٦۲
۲۲	ضعف شفافیت مالی در بعضی از مؤسسات غیرانتفاعی	۲۳/٥۹
۲۳	ضعف تعامل بین دانشگاه منتخب (دانشگاه مازندران) و مؤسسات غیرانتفاعی	۲۳/٥۳
۲٤	ضعف وجود تجهیزات آموزشی، آزمایشگاهی و کارگاهی	۲۳/٤۹
۲٥	ضعف آموزش کارکنان مؤسسات توسط مراجع ذیصلاح	۲۳/۳۸
۲٦	ضعف در اجرایی کردن قوانین و مقررات	۲۲/۳۸
۲۷	وجود قوانین و مقررات دست و پاگیر (بوروکراسی) در زمینه‌های مختلف مالی	۲۲/۳٤
۲۸	عدم وجود اختیارات لازم در زمینه‌های مختلف	۲۲/۱۲
۲۹	ضعف بهره‌گیری از فناوری مناسب در مؤسسات غیرانتفاعی	۲۱/۸۰
۳۰	نداشتن استقلال در تعیین و دریافت شهریه	۲۱/٥۰
۳۱	وجود قوانین و مقررات دست و پاگیر (بوروکراسی) در زمینه‌های مختلف دانشجویی	۲۱/٤٦
۳۲	وجود کمیسیون‌های مختلف تصمیم گیر نظیر کمیسیون موارد خاص	۲۱/۲۲
۳۳	ضعف تفویض اختیار و استقلال لازم و کافی در انتصاب روسای مؤسسات	۲۱/۰٦
۳٤	دخالت و نقش هیئت مؤسس در مدیریت مؤسسات غیرانتفاعی	۲۰/۸۷
۳٥	نداشتن استقلال و فرایند طولانی در جذب استاد	۲۰/۷۸
۳٦	وجود الگوهای مدیریتی مستبدانه و غیر مشارکتی	۲۰/٤۷

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.2008000.1402.15.1.6.4]

۳۷	وجود هیئت‌علمی پاره‌وقت و حق‌التدریسی	۱۹/۹٤
۳۸	ضعف وجود نیروی انسانی کارآمد و آموزش‌دیده	۱۹/٤۲
۳۹	وجود مدیریت ناکارآمد در مؤسسات غیرانتفاعی ناشی از مدیریت سنتی حاکم بر آموزش عالی کشور	۱۹/۱۸
٤۰	نداشتن استقلال در تعیین حقوق و مزایای استاد	۱۸/۹۰
٤۱	وجود اتحادیه غیرانتفاعی‌های کشور	۱۸/۸۵
٤۲	دخالت و نقش هیئت‌امنا در مدیریت مؤسسات غیرانتفاعی	۱۸/۳۹
٤۳	توسعه بی‌رویه غیرانتفاعی‌ها در کشور خصوصاً در مازندران	۱۸/۳۳
٤٤	وجود قوانین و مقررات دست و پاگیر در زمینه‌های پژوهشی	۱۷/٦۸
٤۵	نداشتن استقلال در زمینه‌های توسعه فضای آموزشی و ورزشی	۱۷/۰۹
٤٦	ضعف وجود دفتر مرکزی مؤسسات غیرانتفاعی جهت حمایت از مؤسسات	۱٦/۵٦

داده‌های جدول فوق مربوط به مرتب کردن مؤلفه‌ها از بیشترین به کمترین است. این نتایج نشان می‌دهد که مؤلفه مهجور ماندن مؤسسات آموزش عالی غیرانتفاعی در ساختار وزارت علوم، در رتبه یکم قرار دارد؛ و بدان معنی است که این عامل در نامناسب‌ترین و حادترین وضعیت قرار دارد و مؤلفه ضعف وجود دفتر مرکزی مؤسسات غیرانتفاعی جهت حمایت از مؤسسات کمترین رتبه را به خود اختصاص داده است.

بحث و نتیجه‌گیری

در این تحقیق سعی گردید مطالعه‌ای عمیق در جهت شناسایی آسیب‌های ساختار مؤسسات آموزش عالی غیردولتی- غیرانتفاعی مازندران در ابعاد مختلف صورت گیرد. مطالعات عمیقی در راستای آموزش عالی خصوصی ایران و جهان به عمل آمد. آنگاه به مطالعه اختصاصی پیرامون مؤسسات آموزش عالی غیردولتی- غیرانتفاعی ایران و مازندران پرداخته شد. از مقالات، سخنرانی‌ها و نتایج همایش‌ها بهره‌گیری گردید. با مطالعه آئین‌نامه نحوه تأسیس و اساسنامه، ساختار این مؤسسات موردبررسی قرار گرفت. نتیجه بررسی‌ها شناسایی ٤٦ آسیب بود. لازم به توضیح است با توجه به مشخص شدن بار عاملی، میانگین و سایر شاخص‌ها باید آزمون لازم صورت می‌گرفت، با توجه به ماهیت تحقیق و داده‌ها و پرسش از صاحب‌نظران از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شد و معنی‌داری آزمون فرضیه ها در سطح ۰/۰۱ و بعضاً ۰/۰۵ مورد تائید واقع شد.

برای رتبه‌بندی آسیب‌ها هم از آزمون فریدمن استفاده شد و ٤٦ آسیب همان‌طور که در جدول شماره (٦) آمده است بر اساس شاخص-های این آزمون رتبه‌بندی گردیدند.

باوجودآنکه توقع می‌رود به دلیل عدم تعادل بین عرضه و تقاضای آموزش عالی دولتی از بخش خصوصی حمایت گردد اما در این رتبه‌بندی آسیب «مهجور ماندن مؤسسات آموزش عالی غیرانتفاعی در ساختار وزارت علوم» با بار عاملی ۰/۷۰۹ و میانگین رتبه ۳۳/٤۰ مقام نخست را کسب نمود. این بدن معنی است که تمام ادعاهای دست‌اندرکاران در راستای حمایت از آموزش عالی خصوصی، شعاری است و عملاً این مؤسسات در وزارت علوم در منظر کارشناسان وزارتی غریب و بیگانه هستند. گویا مؤسسات غیرانتفاعی رقیب دانشگاه‌های دولتی و وزارت علوم هستند. به تعبیر دیگر حتی به‌عنوان «فرزندخوانده» هم موردحمایت نیستند به‌طورکلی خصوصی‌سازی در دیدگاه مسئولان وزارتی جایگاه مناسبی ندارد و دائماً در حال تضعیف شدن است. با احتساب هزینه متوسط تحصیلی یک دانشجو اثرات مالی کمک بخش خصوصی به دولت کاملاً آشکار می‌گردد.

نتایج این تحقیق با نتایج تحقیق و اظهارات رضاییان و همکاران (۱۳۹٦)، صالحی و حکمت پور (۱۳۹۵)، ذاکر صالحی (۱۳۹٤)، آهون منش (۱۳۹۹)، ایزدی (۱۳۹۲)، فرجی‌دانا (۱۳۹۲)، ربیعی و نظریان (۱۳۹۱)، صالحی عمران و همکاران (۱۳۹۰)، فراست خواه (۱۳۸۹) و آل آقا و دیگران (۱۳۸۷)، جمشیدی و همکاران (۱۳۹۲) در خصوصی مشکلات مؤسسات غیرانتفاعی و آموزش عالی خصوصی همخوانی دارد.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1402.15.1.6.4]

مؤلفه شرایط نامناسب مالی در بعضی مؤسسات غیرانتفاعی با بار عاملی (۰/۷۰٤) رتبه ۷ را در رتبه‌بندی کسب نمود. این امر بیانگر اهمیت مسائل مالی در نزد مطلعین و دانایان غیرانتفاعی است. مؤسسات غیرانتفاعی طبق اساسنامه از منابع مختلفی می‌توانند درآمد داشته باشند اما منبع اصلی شهریه دریافتی از دانشجویان است. از سویی نرخ شهریه دریافتی به دلیل نظارت و رقابت با سایرین در حداقل تعیین می‌شود و از سوی دیگر تعداد دانشجو در حال کاهش است و متأسفانه توسعه رشته‌ها هم بسیار سخت‌گیرانه صورت می‌گیرد و بر مشکلات مالی مؤسسات افزوده می‌شود چراکه نمی‌توان از هزینه‌ها کاست.

البته همان‌طور که در جدول ٤ ملاحظه می‌گردد میانگین مربوط از میانگین مفروض بیشتر است، اما مقدار t به‌دست‌آمده از مقایسه میانگین این مؤلفه و میانگین مفروض در سطح ۹۵٪ کمتر است. باوجود اهمیت پیش‌گفته، فرض مربوط رد شده است. نتایج این تحقیق با نتایج تحقیق رضاییان و همکاران (۱۳۹٦) و کریمی نژاد و همکاران (۱۳۹۷) همخوانی ندارد.

مؤلفه وجود روابط بجای ضوابط در توسعه دوره‌ها و رشته‌ها با بار عاملی (۰/۵۱۲) و رتبه ۹؛ و مؤلفه نداشتن استقلال در زمینهٔ توسعه دوره‌ها و رشته‌ها با بار عاملی (۰/٦٦٤) و رتبه ۱۰ و مؤلفه نداشتن استقلال در جذب دانشجو با بار عاملی ۰/٦۹۵ و رتبه ۱۱ و مؤلفه نظارت نامناسب بر عملکرد مؤسسات غیرانتفاعی از سوی وزارت علوم با بار عاملی (۰/۳۸۷) و رتبه ۱۲ در رتبه‌بندی فریدمن همگی تأییدکننده آسیب‌های ساختاری ناشی از ساختار وزارت علوم است که مؤسسات غیرانتفاعی را دچار چالش می‌کند.

در ماده ١٤ اساسنامه غیرانتفاعی‌ها قید شده است که رئیس مؤسسه مجری منویات وزارتی است و باالتبع وزارت علوم حق نظارت بر این مؤسسات را دارد. این نظارت به روش‌های مختلفی صورت می‌گیرد. با صدور بخشنامه، آیین‌نامه، ارسال فرم‌ها برای جمع‌آوری اطلاعات یا اعزام کارشناسان دفاتر ستادی که خیلی هم مفید و انگیزشی است؛ اما متأسفانه این نظارت بسیار غیراصولی، نامرتب و نامنظم است و احساس می‌شود گهگاه صرفاً برای مچ‌گیری صورت می‌گیرد.

در این مؤلفه‌ها مقدار t به‌دست‌آمده از مقایسه میانگین مؤلفه‌های فوق و میانگین مفروض در سطح (P< ۰/۰۰۱) ازلحاظ آماری معنادار است؛ بنابراین با ۹۹ درصد اطمینان می‌توان نتیجه گرفت که در مؤسسات آموزش عالی غیردولتی- غیرانتفاعی استان مازندران در این مؤلفه‌ها ضعف وجود دارد؛ و در حقیقت این عوامل جزء آسیب‌های ساختار مؤسسات آموزش عالی غیرانتفاعی مازندران محسوب می‌گردند. نتایج این تحقیق در تحقیقات مشابه ملاحظه نگردیده است.

ضعف شناخت و به‌کارگیری روش‌های آموزش خلاقانه با بار عاملی (۰/٦۸۳) و رتبه ۱۵، ضعف وجود خلاقیت و نوآوری با رتبه ١٦ و بار عاملی (٤۳٦/ ۰)، چابکی سازمانی با بار عاملی (۰/۵۸۸) و رتبه ۱۹، ضعف آموزش کارکنان با بار عاملی (۰/٦٦۱) و رتبه ۲۵، ضعف بهره‌گیری از فناوری مناسب با بار عاملی (۰/٦۵۰) و رتبه ۲۹، از آسیب‌هایی بودند که حائز رتبه‌های درخور توجهی شدند. در این موارد مقدار t به‌دست‌آمده از مقایسه میانگین مؤلفه‌های فوق و میانگین مفروض در سطح (P< ۰/۰۰۱) ازلحاظ آماری معنادار است؛ بنابراین با ۹۹ درصد اطمینان می‌توان نتیجه گرفت که در مؤسسات آموزش عالی غیردولتی- غیرانتفاعی استان مازندران در این مؤلفه‌ها ضعف وجود دارد؛ و در حقیقت این عوامل جزء آسیب‌های ساختار مؤسسات آموزش عالی غیرانتفاعی مازندران محسوب می‌گردند. این نتایج با نتایج بررسی‌های حقیقی و همکاران (۱۳۹۷) پیرامون عوامل مؤثر بر چابکی سازمانی همخوانی دارد. همین‌طور با نتایج تحقیقات سرلک و همکاران (۱۳۹۵) پیرامون عوامل مؤثر بر ایجاد سازمان‌های چابک بر اساس الگوی گلامن و ناگل همخوانی دارد. همچنین با نتایج تحقیق دهقان پوده و همکاران (۱۳۹۷) پیرامون شناسایی عوامل مؤثر بر چابکی سازمانی دریکی از سازمان‌های نیروهای مسلح با سرعت، آموزش و فناوری همخوانی دارد و بالاخره با نتایج تحقیق کریمی نژاد و همکاران (۱۳۹۸) در خصوص ارائه مدل جهت ارتقاء کیفیت مؤسسات آموزش عالی غیرانتفاعی گیلان در بعد کارکنان مطابقت دارد.

در بررسی و رتبه‌بندی آسیب‌ها مشخص گردیده که بسیاری از آسیب‌ها ناشی از ساختار متمرکز حاکم بر آموزش عالی کشور است. وقتی‌که یک سیستم دارای ساختار متمرکز است تفویض اختیار در حاله‌ای از ابهام صورت می‌گیرد و به اراده، طرز تلقی، سبک مدیریتی و شخصیت وزیر و مدیران کل ستادی بستگی دارد. در ساختار متمرکز، مؤسسات غیرانتفاعی محو و نابود می‌شوند. آموزش عالی خصوصی با ساختار متمرکز همخوانی ندارد. باید در بسیاری از امور خودگردانی وجود داشته باشد.

با شرحی که گذشت الگوی مدیریتی حاکم بر وزارت علوم مستبدانه و غیر مشارکتی است. سازمان‌های قهری مثل زندان‌ها معمولاً متکی بر تنبیه و مجازات قهری می‌باشند. سازمان‌های تجاری بر قدرت پاداش و قانون بیشتر تکیه می‌کنند؛ اما در دانشگاه‌ها و مؤسسات

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.2008000.1402.15.1.6.4]

آموزش عالی و حتی در مدارس قدرت مرجعیت و تخصص بیشترین تأثیرگذاری را دارد. این نوع قدرت هیچ‌یک منجر به ازخودبیگانگی نمی‌شود (بیرن‌بائوم، ۱۳۸۹). در این صورت در دانشگاه‌ها نه با زیرسیستم تخصصی و حرفه‌ای و نه زیرسیستم مدیریتی و اجرایی نمی-توان برخورد تنبیهی و غیر مشارکتی داشت. در آموزش عالی کشور مدیریت سنتی حاکم است.

این نتایج با نتایج تحقیقات غلامحسنی (۱۳۸۹) که می‌گوید: «مدیریت سنتی در هزاره سوم حیات نخواهد یافت» و نتایج تحقیقات ایران-نژاد (۱۳۹۳) پیرامون نقش مدیریت مشارکتی در ارتقا اخلاق حرفه‌ای کارکنان ادارات مرکزی بانک مسکن مطابقت دارد. همچنین با نتایج تحقیقات لباف (۱۳۸۱)، برمه و کردستانی (۱۳۹۸)، طباطبایی و همکاران (۱۳۹٤) و کریمی (۱۳۹٤) در رابطه با مدیریت ناکارآمد و مدیریت مشارکتی که همگی اذعان به برتری این شیوه مدیریتی دارند همخوانی دارد. «وجود الگوهای مدیریتی مستبدانه» با بار عاملی (۰/۷۹٤) و رتبه ۳٦ از آسیب‌های ساختاری بود که شناسایی شد.

وجود هیئت‌علمی حق‌التدریس در مؤسسات آموزش عالی غیرانتفاعی اثرات مثبت داشته است. این مدرسان بهره‌وری خوبی دارند و برای مؤسسات مفید و ارزشمند هستند هم از جهت کیفیت آموزشی و هم از جهت اداری و مالی؛ این موضوع هم از نگاه صاحب‌نظران مخفی نمانده و در بیاناتشان آمده است. به‌زعم مصاحبه‌شونده شماره ۳: تدریس یک دانشیار حق‌التدریس چه اشکالی دارد. نگاه وزارت علوم به input (داده) است تا به output (ستاده). نتایج حاصل از اجرای آزمون t مربوط به این گویه در جدول ٤ ارائه‌شده است. چنان‌که در جدول مذکور دیده می‌شود میانگین گروه نمونه در این مؤلفه از میانگین مفروض بیشتر است و مقدار t به‌دست‌آمده از مقایسه میانگین این مؤلفه و میانگین مفروض در سطح (P< ۰/۰۰۱) از لحاظ آماری معنی‌دار است؛ بنابراین با ۹۹ درصد اطمینان می‌توان نتیجه گرفت که در مؤسسات آموزش عالی غیردولتی- غیرانتفاعی استان مازندران در مؤلفه هیئت‌علمی پاره‌وقت و حق‌التدریسی ضعف وجود دارد. بدین ترتیب این مؤلفه با بار عاملی (۰/٦۲۷) و رتبه ۳۷ در رتبه‌بندی فریدمن به‌عنوان آسیب ساختار مؤسسات آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی مازندران محسوب می‌گردد. این نتایج با یکی از ابعاد نتایج کریمی نژاد و همکاران (۱۳۹۷) در مورد هیئت‌علمی مخصوصاً حق‌التدریس موافقت دارد.

از گویه های دیگری که در این پژوهش بدان رسیده شده موضوع زیرساخت‌ها است. در تحقیق حاضر گویه‌های زیر در رابطه با زیرساخت‌ها مطرح شده است. گویه ضعف وجود تجهیزات مختلف با بار عاملی (۰/۷۹۳) و رتبه ۲٤ در رتبه‌بندی فریدمن، گویه نبود فضای آموزشی ملکی با بار عاملی (۰/۷٤۲) و رتبه ۱۷ و گویه ضعف وجود نیروی انسانی کارآمد با رتبه ۳۸. صاحب‌نظران معتقدند چرا به بعضی از مؤسسات که از کمترین امکانات برخوردار نیستند و مکانشان سال‌ها استیجاری است مجوز دادند و در ادامه رشته هم می‌دهند. می‌گویند اگر مؤسسه‌ای مجوز گرفت ولی در ادامه نتوانست امکانات و منابع لازم را فراهم نماید، مجوزش لغو شود یا از دادن دوره‌ها و رشته‌های جدید خودداری شود. با چنین رویکردی در مورد مفروضات مذکور آزمون t به عمل آمد. چنانکه در جدول ٤ دیده می‌شود میانگین گروه نمونه در همه مؤلفه‌ها از میانگین مفروض بیشتر است؛ و مقدار t به‌دست‌آمده از مقایسه میانگین همه مؤلفه‌ها و میانگین مفروض در سطح (P< ۰/۰۰۱) ازلحاظ آماری معنادار است بنابراین با ۹۹ درصد اطمینان می‌توان نتیجه گرفت که در مؤسسات آموزش عالی غیردولتی- غیرانتفاعی استان مازندران در مؤلفه‌های فوق ضعف وجود دارد. در حقیقت این مؤلفه‌ها جزء آسیب‌های ساختار مؤسسات آموزش عالی غیرانتفاعی مازندران محسوب می‌گردند. این نتایج با نتایج بررسی‌های خیراندیش و همکاران (۱۳۹۰) و تحقیقات صالحی طالشی و همکاران (۱۳۹٦) و نتایج بررسی حیدری (۱۳۹۵) واکبریان و قائدی (۱۳۹۸) پیرامون زیرساخت‌های مختلف همخوانی دارد.

در همین راستا می‌توان به مؤلفه عدم وجود وحدت رویه در غیرانتفاعی‌ها اشاره نمود. هرچند مؤسسات غیرانتفاعی دارای ارکان مستقلی هستند اما در بسیاری از اهداف مشترک‌المنافع هستند. آن‌ها باید در مواردی مثل توسعه دوره‌ها و رشته‌ها و تعیین شهریه، نحوه جذب و استخدام، برقراری حقوق و مزایا و ... به وحدت و هماهنگی برسند. در این زمینه ضعف وجود دارد. این مؤلفه با بار عاملی (۰/٤۲۹) رتبه ٤ را در آزمون فریدمن کسب نموده است. نتیجه آزمون تک نمونه‌ای که در جدول (٤) آمده، بیانگر آن است که مقدار t به‌دست‌آمده از مقایسه میانگین این مؤلفه و میانگین مفروض در سطح ۹۹٪، ازلحاظ آماری معنی‌دار است و با ۹۹٪ اطمینان می‌توان نتیجه گرفت که این مؤلفه جزء آسیب‌های ساختار مؤسسات غیرانتفاعی مازندران است. در مورد این مؤلفه بررسی و تحقیق خاصی یافت نشده است.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1402.15.1.6.4]

مؤسسات آموزش عالی غیرانتفاعی بازوی توانمند وزارت علوم برای توسعه کمی و کیفی هستند. بر این اساس پیشنهادهای سیاستی و مدیریتی زیر جهت استفاده مسئولان آموزش عالی ارائه می‌گردد.

۱-رفع مهجوریت و غربت آموزش عالی غیرانتفاعی در بدنه وزارت علوم با تغییر نگاه و اقدام عملی برای حل چالش‌ها.

۲-ارتقا جایگاه اتحادیه مرکزی غیرانتفاعی‌های کشور.

۳-اعتماد به هیئت مؤسس و هیئت‌امنا و تفویض اختیار لازم در زمینه انتصاب رئیس، جذب هیئت‌علمی، توسعه رشته‌ها و تعیین شهریه.

٤-انتخاب و انتصاب روسای دانشگاه‌ها از میان فارغ‌التحصیلان رشته مدیریت و حذف مدیریت سنتی از ساختار وزارت علوم و بهره-گیری از مدیریت مشارکتی.

۵- برگزاری دوره‌های مدیریت و مشتری مداری و اخلاق حرفه‌ای برای کارشناسان حوزه وزارتی که با ارباب‌رجوع سروکار دارند.

٦- حمایت از مؤسسات آموزش عالی غیرانتفاعی به‌عنوان آموزش عالی خصوصی توسط دولت و وزارت علوم از طریق پرداخت یارانه آموزشی و تسهیلات کم‌بهره و یارانه غذایی و وام دانشجویی و طراحی ساختار مناسب.

برای این پژوهش محدودیت‌هایی هم وجود داشت که می‌توان به پراکندگی جامعه آماری در سطح استان مازندران، بروز پدیده کرونا و اختلال در پیام‌رسان‌ها اشاره نمود.

تشکر و قدردانی

بدین‌وسیله از حوزه معاونت آموزشی و پژوهشی دانشگاه خوارزمی، تمامی نخبگان آموزش عالی غیرانتفاعی مازندران، اتحادیه مرکزی غیرانتفاعی‌ها، کسانی که در این پژوهش ما را یاری نمودند صمیمانه تشکر می‌کنیم.

منابع

Aghababaei R, Rahimi H. The study of structural aspects of knowledge-based organizations in kashan University of Medical Sciences. *Research in Medical Education*, 8(2), 1-8. [In Persian]

Ahun Menesh, Ali (2018). The status of non-profit institutions in the higher education document, conversation with Mehr news agency, retrieved from https://www.mehrnews.com/tag/ [In Persian]

Ahun Menesh, Ali (2017). Why student recruitment has decreased in non-profit institutions, interview with PANA news agency, retrieved from http://www.pana.ir/news/868148 [In Persian]

Akbarian, R. & Ghaedi, A. (1387). The role of economic infrastructure in the development of the country's economic activities, *the first national conference on the development of economic activities*. Tehran: Payam Noor University. https://civilica.com/doc/65289/ [In Persian]

Alavirad, Hassan, Kordestani, Fereshteh, delgoshaei, yalda, & Hejazi, Asad. (2020). Designing and validating a model for attracting faculty members to higher education institutions. *Journal of teaching in marine science*, 7(22), 55-74. SID. https://sid.ir/paper/952296/en [In Persian]

Aleagha, F. Keshavarz, M. & Rahimi, M. (2009). A Comparative survey of quantitative development trend in private and governmental higher education in the Iran. *Curriculum planning knowledge & research in educational science*. 22(20), 73-110. SID. [In Persian]

Amaral, A. & Magalhaes, A. (2002). The emergent role of external stakeholders in European higher education governance. In *Governing higher education: National perspectives on institutional governance* (pp. 1-21). Springer, Dordrecht.

Angom, Sangeeta. Private higher education in India: A study of two private universities. *Higher Education for the future* 2.1 (2015): 92-111.

Arasteh, H. Ghorchian, N. & Jafari, P. (2013). *Encyclopaedia of Iran's Higher Education* (pp. 576-577) Tehran: Atrek Printing. The Foundation of the Persian Encyclopaedia. [In Persian]

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.2008000.1402.15.1.6.4]

Azizi, Asma, Yamani Dozi Sorkhabi, Mohammad, Khorasani, Abaslat & Arasteh, Hamidreza. (1400), Pathology of Privatization of Higher Education in Iran, *Development Strategy*, 17(1), 133-157. [In Persian]

Berme, M. & Kurdestani, F. (2009). Examining the relationship between managers' multiple intelligences and the establishment of a collaborative management style in Tehran's elementary schools, *Scientific Research Quarterly of Educational Management Innovations*, 14(2), 77-96.

Birnbaum, R. (2008). *How universities work*, translated by Hamidreza Arasteh, Tehran: Publications of Higher Education Research and Planning Institute, second edition.

Brodeur, M. (2008). The Role of organizational Diagnosis in organizational learning. Antioch New England graduate school. *Journal of counseling and development*, *71*(6), 642-650.

Dehghani Podeh, H. Shafaqat, A. Ebn Al-Reza, S. & Pashaei Holasu, A. (2017). Identifying factors affecting organizational agility in one of the armed forces organizations with a fuzzy approach, *Strategic Knowledge Interdisciplinary Studies Quarterly*, 8(31), 7-48. [In Persian]

El Junusi, R. (2020). Coso-based internal control: efforts towards good university governance. *Journal of Islamic Accounting and Finance Research*, *2*(1), 27-50.

Faraji Dana, R. (2012). The position of non-profits in Iran's higher education, the text of the speech at the annual meeting of presidents of universities and non-profit higher education institutions of the country. [In Persian]

Farastkhah, M. (2009). Examining the interaction model of higher education and university with other production and service systems, *Journal of Higher Education Research and Planning*, 16(3), 45-64. [In Persian]

Farhadi, M. (2015). The challenges of Iran's higher education system, the 8th strategic dialogue meeting of the Center for Islamic Progress https://www.mehrnews.com/news/3006895/ [In Persian]

Gholamhosni, L. (1389). Review of educational management methods, *Journal of Paramedical Faculty of the Islamic Republic of Iran Army*, 11(1) 35-51. [In Persian]

Ghoreishi, M. S. (2016). *Pathology of self-governing campuses of Tehran state universities* (affiliated to the Ministry of science, Research and Technology) [PhD dissertation]. Tehran: Shahid Beheshti University. [In Persian]

Ghoraishi, M. Yamani Douzi sorkhabi, M. Zaker salehi, G. & Mehran, G. (2018). Structural pathology of autonomous campus of Tehran governmental universities. *Journal of Management and Planning In Educational System*, *11*(1), 31-58. [In Persian]

Gonzales, C. & Pedraja, L. (2015). Privatization and access: the Chilean higher education experiment and its discontents. Retrieved from https://escholarship.org/content/qt2px0d0t2/qt2px0d0t2.pdf

Gulua, E. Kasradze, T. & Zarnadze, N. (2020). Research of Students' Attitudes toward the Management Challenges at Private and State Universities. *European Journal of Social Science Education and Research*, *7*(1), 81-98.

Haghighi, M. Hami, M. & Shojaei, V. (2017). Investigating effective factors on organizational agility in sports and youth departments of Mazandaran, *Human Resource Management Journal of Shahrood University of Technology*, 5(2), 249-262. [In Persian]

Hatch, M. J. (2015). Organization theory: Modern, symbolic, and postmodern perspectives [H. Danayifar, Persian treans]. Tehran: Katabe Nashre Mehraban. [In Persian]

Heydari, G. (2015). Examining the effect of technological infrastructure and technology on the success of customer relationship management (CRM) according to the mediating role of knowledge management in organizational commitment, *the first national conference of computer engineering and information technology*, Iran, Qom. https://civilica.com/doc/584628/ [In Persian]

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1402.15.1.6.4]

Holzhacker, D. Chornoivan, O. Yazilitas, D. & Dayan-Ochir, K. (2009). Privatization in Higher Education: Cross-Country Analysis of Trends, Policies, Problems, and Solutions. Issue Brief. *Institute for Higher Education Policy*. Retrieved from https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED508091.pdf

Irannejad Parisi, M. Amini, Z. & Asadpour, V. (2014). The Role of Participatory Management in Improving the Professional Ethics of Employees of the Central Bank of Maskan Bank, *Quarterly Journal of Quantitative Studies in Management*, 5(1), 151-176. [In Persian]

Jamshidi A. (2007). Relation between Organizational Commitment and Structural Dimensions (Formality, Complexity and Centralization). *JPBUD*. *12*(4), 187-207. [In Persian]

Jamshidi, Laleh and Arasteh, Hamidreza (2012). *Privatization in higher education: concepts, patterns and experiences*, Tehran: Jihad University, Kharazmi branch. [In Persian]

Jamshidi, L. Arasteh, H. R. Nave Ebrahim, A. R. & Zeinabadi, H. R. (2014). [Qualitative development of higher education privatization in Iran: Micro requierments and prerequisities]. *Quarterly Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 1(3), 65-88. [In Persian]

Karimi, M. (2014). Inefficient managers, meshkinsalam analytical news base, available at: http://www.meshkinsalam.ir/?p=35862. [In Persian]

Kasradze, T. Antia, V. & Gulua, E. (2019). Challenges of Financial Management of the Higher Education Institutions in Georgia. *European Journal of Economics and Business Studies Articles*, *5*.

Kariminejad, H. Ghorchian, N. Jafari, P. & Mohammad Davoudi, A. (2018). Presenting a model to improve the quality of universities and non-profit-non-governmental higher education institutions (Gilan), *Quarterly Journal of Management and Planning in Educational Systems*, 12(1), 13-46. [In Persian]

Khairandish, M. Dostkam, K. & Hosnaiei, Y. (2018). The role of technological factors in the success of knowledge in the organization, *Scientific Research Quarterly of Military Management*, 11(44), 69-88. [In Persian]

Keykha A, Ezati M. (2023). Identifying the Challenges and Solutions of the Mechanisms of Providing and Allocating Financial Resources within a Faculty (case study: University of Tehran). *Ihej*, 14 (4):55-79
URL: http://ihej.ir/article-1-1667-fa.html [In Persian]

Labaf, H. & Ranjbar, R. (2008). Investigating the effect of collaborative management on employee productivity, *Journal of Management Studies*, 9(35-36), 33-49. [In Persian]

Malekpour Lapari, Kamran, Naveebrahim, Abdolrahim, & Mehravar Giglo, Shahram. (2020). A Survey of Methods for Improving Communication between Industries and Higher Education Institutions: Granded-Theory. *Journal of Teaching in Marine Science*, 7(20), 31-47. SID. https://sid.ir/paper/262015/en [In Persian]

Marginson, Simon. (2018). Global trends in higher education financing: The United Kingdom. *International Journal of Educational Development* 58, 26-36.

Marginson, Simon. (2018). Public/private in higher education: A synthesis of economic and political approaches. *Studies in Higher Education* 43(2), 322-337.

Marze Haji Aghaee, Mohsen, Arasteh, Hamidreza, Abdulahi, Bijan, & Abbasian, Hassan. (2019). Structural pathology of non-profit higher education institutions in Mazandaran. *Strategic Studies of Public Policy*, 10(34), 128-148. [In Persian]

Mehr Alizadeh, Y. (1373). Privatization in higher education, *Management and Development Process Scientific Research Quarterly*, 8(3, 4), 60-76. [In Persian]

Ministry of Science, Research and Technology (2012). Comprehensive Management Regulations. [In Persian]

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.2008000.1402.15.1.6.4]

Ministry of Science, Research and Technology (2016). Higher Education System (HES) [In Persian]

Ministry of Science, Research and Technology (2014). Regulations of the Disciplinary Council. [In Persian]

Ministry of Science, Research and Technology (2017). The charter of non-governmental non-profit higher education institutions, approved by the extension office of the Ministry of Science, Research and Technology [In Persian]

Mintzberg, H. (1999). *Managing Quietly-Leader to Leader*. Retrieved from: www. pdff. org/leaderbooks/L2L/spring99/mintzberg. html

Nasiri Firouz, Alireza, Abili, Khodiar, Pour Karimi, Javad, & Karamati, Mohammad Reza. (2019). Identifying the components of innovation culture in universities and higher education institutions (a meta-composite study). *Medicine and Cultivation*, 29(4), 267-283. [In Persian]

Pasha Sharifi, Hasan, Mirhashemi, Malek, & Nami, Parviaz. (2020). Identifying and Examining the Involved Components in Improving the Quality of Learning in Military Universities and Higher Education Institutions. *A Research Quarterly in Military Management*, 20(78), 93-118. SID. https://sid.ir/paper/385081/en [In Persian]

Rabiei, A. & Nazarian, Z. (1391). Obstacles to the privatization of higher education in Iran and providing solutions to solve it. *Iranian Higher Education Quarterly*, 4(2), 171-206. [In Persian]

Rezaiyan, M. Tawakkul Kosari, M. & Nave Ebrahim, A. (2016). Analysis of the challenges faced by universities and non-governmental-non-profit higher education institutions of Iran, *Quarterly Journal of Iran Higher Education Association*, 8(1), 91-72. [In Persian]

Rezaian, Majid, & Tawakkel, Mohammad. (2018). The effects of the activities of universities and non-governmental-non-profit higher education institutions in Iran (from the point of view of the officials of non-governmental higher education centers). Approach, 29(76), 23-40. doi: 10.22034/rahyaft.2020.13796 [In Persian]

Saif, A. (1386). *Measurement, assessment and educational evaluation*, Tehran: Danesh publication. [In Persian]

Salehi Amiri, Seyedreza, and Hekmatpour, Maryam. (2015). Consequences of privatization in higher education. *National Congress of Higher Education of Iran*. SID. https://sid.ir/paper/878321/fa [In Persian]

Salehi Omran, E. Ebrahimi, Gh. & Hosseinzadeh, M. (2010). Investigating the factors and motivations for the emergence and expansion of universities and non-governmental non-profit higher education institutions in Iran; Case study: Mazandaran, *Iranian Journal of Social Studies*, 4(3), 54-70. [In Persian]

Salehi Talshi, M. Arbabi, H. Hosseinalipour, M. (2016). Investigating the role of the project management office in creating knowledge management infrastructures, executive, *scientific and research management research paper*, 9(18), 61-37. [In Persian]

Sarlak, M. Del Najian, S. & Kake Barei, I. (2015). Investigating effective factors for creating agile organizations, *Development and Transformation Management Quarterly*, 2015(24), 10-1. [In Persian]

Tabatabai, S. Habibi Baghi, M. Kashian, S. & Biglar, M. (2014). Identifying the dimensions of inefficiency and clustering inefficient employees: a case study in the field of Vice-Chancellor of Development, Management and Resource Planning of Tehran University of Medical Sciences, *Journal of Faculty of Paramedicine*, Tehran University of Medical Sciences, 9(5), 478-488. [In Persian]

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1402.15.1.6.4]

Yarahmadi, M. (2014), Basics of Organizational Structure, Comprehensive Database of Assistant Manager Management Affiliated to Manager Research Institute. Retrieved 4591 http://modiryar.com/index-management/general/structure/ [In Persian]

Yazdi, S. & Karimi, S. (2013). Examining the role of non-profit higher education institutions in Mazandaran province in improving the scientific, research and economic level. *The second international conference of the Iranian Higher Education Association*, Babolsar. https://civilica.com/doc/229910 [In Persian]

Zakir Salehi, Gh. (2018). Private institutions of higher education and challenges ahead, Islamic Republic of Iran News Agency, IRNA, retrieved from https://www.irna.ir/news/83368398/ [In Persian]

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1402.15.1.6.4]

Identification and ranking of structural damages in non-profit higher education institutions of Mazandaran[1]

Mohsen Marzeh Haji Aghaee[2]*
HamidReza Arasteh[3]
Bijan Abdullahi[4]
Hossein Abbasian[5]

Abstract

Objective: The purpose of the present study was to identify and rank the structural damages of non-profit non-governmental higher education institutions in Mazandaran province.
Materials and Methods: In this research, a mixed method was used. In the qualitative stage, data were collected by interviewing key informants. Using these results, a researcher-made questionnaire was prepared. In the quantitative stage, the general research method was descriptive and of survey type. The face validity and content validity of the questionnaire were confirmed with the help of experts and elites. Its reliability was obtained by calculating the reliability coefficient using Cronbach's method of 0.898. The questionnaire was distributed among the statistical population, which was the board of directors of the central non-profit union of the country and the non-profit workers of Mazandaran, and 100 questionnaires were collected. Finally, the data was analyzed using descriptive and inferential statistics and SPSS software.
Result: Using exploratory factor analysis, 46 injuries were identified in the three dimensions of formality, focus and complexity. Friedman's ranking test was used to rank injuries. It was found that the component "abandonment of non-profit higher education institutions in the structure of the Ministry of Science" is in the first rank and the component "weakness of non-profit non-governmental central office to support the institutions" is in the last rank.
Conclusion: Considering the number of students of non-profit higher education institutions and the effective contribution of these institutions to the country's higher education, more attention should be paid to this part of private higher education. Not that these institutions are ranked first in the structure of the Ministry of Science in terms of abandonment. At the same time, it is suggested to use the achievements of this research, which is in the same direction, by changing the view towards private higher education.

Keywords: private higher education, charter, board of trustees, founding board, desertion

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1402.15.1.6.4]

[1] The present article is taken from the doctoral thesis in Kharazmi University.
[2] PhD of Higher Education Management of Kharazmi University, (corresponding author) e-mail: mohsenhajiaghaee@yahoo.com
[3] Professor of Higher Education Management, Department of Educational Management, Faculty of Education and Psychology, Kharazmi University, Tehran, Iran, e-mail: arasteh@khu.ac.ir
[4] Professor, Department of Educational Management, Faculty of Education and Psychology, Kharazmi University, Tehran, Iran, e-mail: biabdollahi@yahoo.com
[5] Assistant Professor, Department of Educational Management, Faculty of Education and Psychology, Kharazmi University, Tehran, Iran, e-mail: a_abbasianedu@yahoo.com